

Hengellinen Kuukauslehti itsenäisessä Suomessa

Tällä palstalla seurataan vuoden 2017 ajan itsenäisen Suomen vaiheita Hengellisen Kuukauslehden sivuilla.

Kristityn maan puolesta 1917–26

Vuoden 1917 alkaessa alkoi ilmestyä Hengellinen Kuukauslehden 39. vuosikerta. Nimensä mukaisesti lehti ei käsitellyt niinkään tämän maailman kuin tulevan asioita, vaikka viittauksia käynnissä olevaan maailmansotaan ja toisen sortokauden päättäneeseen maaliskuun vallankumoukseen olikin.

Kesällä 1917, jolloin valtiollisesta itsenäisyydestä alettiin jo julkisesti puhua, Lapuan herättäjäjuhlilta annetussa julkilausumassa murehdittiin sitä, että ”puolue, joka on lähinnä ottanut työväen luokkaedut valvoakseen, [on] ryhtynyt uskonnonvastaiseen toimintaan sekä taisteluun kansankirkkoa vastaan”. Kannanotto oli enemmän kirkko- kuin puoluepoliittinen.

Joulukuun numerossa julkaistiin Suomen itsenäisyysjulistus ilman kommentteja, mikä tosin johtui siitä, että se joulukuun alussa hyväksyttynä ehti lehteen viime tingassa. Käynnissä ollut uskonpuhdistuksen 400-vuotisjuhlavuosi näkyi lehdessä huomattavasti voimakkaammin kuin maan poliittinen tilanne.

Talven 1918 tapahtumat mullistivat myös lehden. Tulevina vuosina sotatapahtumat ja heränneiden kokemukset sen aikana saivat runsain mitoin palstatilaa. Päätoimittaja Wilhelmi Malmivaara kuvasi kokemuksiaan rintaman takana punaisten haltuun jääneessä Helsingissä, ja nuorten palstalla kerrottiin heränneiden valkoisten soturien kohtaloista ja julkaistiin kaatuneiden kuvia. Lehdessä julkaistiin poikkeuksellisen paljon puheita myös ”maallisista” isänmaallisista juhlista.

Kokoomuksen kansanedustajana Malmivaara käytti *Hengellistä Kuukauslehteä* poliittisenakin kanavana. Nuoren valtion hakiessa muotoaan Malmivaara asettui kannattamaan kuningasvaltaa tinkimättömästi. Hän vetosi siihen, että tasavallan tunnusmerkkejä olivat kirkollinen hajaannus ja uskonnonopetuksen vähäisyys kouluissa, minkä lisäksi valtion päämies voi olla kuka tahansa, ”kun sitä vastoin monarkisessa hallitusmuodossa on määräys: ’kuninkaan tulee tunnustaa evankelista uskonto’”.

Taustalla oli myös se, että tasavaltaa kannattivat jumalankieltäjiksi nähdyt sosialistit. Lehti antoi kyllä palstatilaa sotavankityössä olleiden julkilausumalle, joka pyrki parantamaan punavankien työllistymistä vapautumisen jälkeen, mutta sen omissa artikkeleissa suhtautuminen ei ole lämmin. Otsikolla ”Amnestia-asia valtiopäivillä” Malmivaara kirjoittaa niin ankarasti punavankien neljättä armahdukierrosta vastaan, että itsekin näkee tarpeen selitellä, ”kuinka pappi, jonka sydämeen pitäisi mahtua paljon laupeutta, vastustaa sorrettujen armahtamista. Minä en puhu nyt pappina, vaan kansanedustajana---.”

Nuoren valtion ensimmäisellä vuosikymmenellä *Hengellinen Kuukauslehti* taisteleekin paitsi saatanaa, myös ”kansanvaltaisuuden ja vapaamielisyyden kauniilla nimillä” kylvettyä ”kristusvihaa” vastaan. Tässä on kolme päälinjaa: jumalattomuuden leviämisen vastustaminen yhteiskunnassa, heimokansojen evankeliointi ja lasten ja nuorten kristillinen kasvatus.

Uskonnonvapauslakia lehti ei vastustanut pelkästään sen takia, että ”sen kautta laillistettiin pakanuus isänmaassamme, joka läpi vuosisatojen on ollut kristitty maa”, vaan myös siksi, että sen nähtiin avaavan ovet sekä kirkon sisäisten ristiriitojen kärjistymiselle että katolilaisuuden leviämiselle. Vuonna 1922 Väinö Malmivaara näki äänestämisen eduskuntavaaleissa lähes hengellisenä toimituksena ja kehotti miettimään, miten valittu ehdokas toimi uskonnonvapauslain suhteen: ”Yksikään ihmissilmä ei näe, mihin viivamme vedämme, mutta Jumalan tulisilmä katsoo sitä tarkkaan ja katsottuaan antaa hän kullekin hänen tekojensa mukaan.” (Kursiivi Malmivaaran.)

Viron ja Inkerin hengellinen tilanne nousi esiin kohta itsenäistymisen jälkeen, mutta aivan erityisesti 1920-luvun alkupuolella, jolloin Suomen Lähetysseuran piirissä syntyi ajatus evankelioimistyöstä itärajan takana. *Hengellinen Kuukauslehti* esitteli laajasti suomensukuisia kansoja, Itä-Karjalan auttamista ja erityisesti Inkerin tilannetta. Uutispalstalla nostettiin myös mielellään esiin hengellisiä herätyksiä Neuvosto-Venäjällä: ”venäläinen vallankumous on paljastanut petomaisuuden, jonka vertaista ei löydy, mutta samalla sankariuden, jonka vertoja saa etsiä.”

Samalla nousi huoli lasten ja nuorten hengellisestä kasvatuksesta. Uskonnonvapauslaki sekä jo ennenkin hyväksytty laki oikeudesta olla ”maan palveluksessa” uskonnolliseen vakaumukseen katsomatta nähtiin tuhoisana kansakoululaisten uskonnolliselle kasvatukselle. Lehdessä alkoikin Opettajain työmaalta -niminen palsta, joka antoi eräänlaista työnohjausta kristityille opettajille, samoin kuin perustettu Heränneiden Opettajain Liitto.

Lasten lisäksi huoli kohdistui ylioppilaisiin ja aivan uuteen kohderyhmään, varusmiehiin. 1920-luvun puolivälissä perustettiin Helsinkiin Seuratupayhdistys, jonka tehtävänä oli seuratuvaan lisäksi ylläpitää ”ylioppilas- ja sotilaskoteja”. Jo aiemmin voimaan tullut laki yleisestä asevelvollisuudesta vei myös heränneiden kotien nuorukaiset kasarmeihin, joissa ”toverihengen muodostavat pääasiassa suruttomain kotien vielä suruttomammat nuorukaiset”. Lehti julkaisi säännöllisesti asevelvollisille suunnattuja artikkeleita, ja vanhempia kehoitettiin tilaamaan julkaisua kasarmeille. Asevelvollisuutta itsessään ei silti kyseenalaistettu, sillä ”vihollisparvet liikehtivät edelleen maamme rajoilla ja heidän takanansa on saatana ja kaikki helvetin voimat”.

Itsenäistymiseen palataan lehden palstoilla silloin tällöin tutulla valitun kansan korpitaipaleen symboliikalla. Muistelemineen jää silti vähiin. Lehti elää hetkessä, tarttuu ajankohtaisiin aiheisiin ja ottaa kantaa. 1920-luvun puoliväliin tultaessa taisteluhuuto hiljentyi ja sisältö palaa pääosin hengelliseksi. Seuraavassa numerossa päästään tutustumaan siihen, mitä tapahtui 1930-luvun taitteen kuohuvina vuosina.

Kaisa Viitala

Sitaatit Hengellisen Kuukauslehden vuosikerroista 1917–26